

ספרים הַדְּשִׁים.

(רשימות לפי-שעה).

1.

כתבי שלום-עליכם.

(כרך ראשון: אדם ובהמה. כרך שני: ימים טובים. תרגום י. ה. ברקוביץ. הוצאת "מוריה", אודיסה).

כּמנדלי ודונמתו, אינם יכולים לעמוד. האמנות משעבדת לצורותיה. האמנות ממיתה. את סי החיים המלאים היא תוסמת. את המתים היא מקימה מקברותיהם, אך את החיים היא קוברת. כדי לקבל את מתנת היופי, אנו מותרים על כמה מחנות אחרות. אנו מתרחקים מן החיים ומותרים עליהם, ורק אז הם מקבלים בלבנו את תקנתם. שלום-עליכם, להפך, סכר ב אותנו אל החיים, ושירתם לא תפסק. מה שיפנס על-ידי שפעת החיים, יתקן על-ידי שפעת החיים. מנדלי אסף ביד זהירה של אמן. ושלום-עליכם מפזר ביד רחבה של משורר... כל מה שיצא מתחת ידו של מנדלי שלם ומשוכלל כיצירת שיש מחוטבת, הותך על-ידי שלום-עליכם ונעשה יצור חי ורוגש ומפרפר. הוא הסך את הארמון המבושף, שנרדם בשירת מנדלי שקוע בחלומות. לממלכה רועשת ורבת תנועה. כל פנה קפואה של "עמק הבכא", הגשכחה מאלהים ואדם, היתה כאן ל"ירדי, לשוק החיים ההומה, שבני האדם הולכים ונסחפים זה בזה חזר אחר זה בגלוי

שני ספרים שלא יהיו רק מוצנים לתפארת בארון הספרים עם כריכות הזהב, כי אם ספרים לשמש תדירי ולקריאה תדירית. הספרים אשר תהיה בהם יד הנער והנערה אשר בבית ימים רבים, ספרים אשר מתוך דפיהם יהיו מתגלגלים ונופלים תמיד פסוקים שלמים וכמויים שגורים אל סי הדובר כטוב עליו לבו, ואשר ברבות הימים אולי ישונו חזיון כולם בסי העם, אשר ממנו באו. גם כיום כבר אינם ספרים במובן המקובל. כמעט תמיד אנו שומעים את הקול החי, המדבר מתוכם. האותיות מדובבות. לא שירה-שכתב כאן, כי אם שירה שבעל-פה. חזיון נפלא ומיוחד במינו לפנינו. לא על האמנות אנו מתפלאים כאן, כי אם על העדרה. משורר בן-חורין לפנינו, אשר רוחות-ניל נסתרות נושאות לו את ברכתן מכל עבר, ואין אתה יודע זאין אתה רוצה לדעת, מנין לו כל השפע הרב הזה. יחיד היה שלום-עליכם אצלנו במובן זה, ובמקום שהוא עומד, אפילו אמנים, שהם גדולים ממנו במעלה,

כשהוא נדחף מתוך הנימו והוא עובר לעינינו בהל ומבולבל, מתרחק מדברים שבהם עצם הייו ושואף לדברים, שעצם מהותם זר לו ולרחוק. לאן הוא הולך - אין אנחנו יודעים. אך הוא נתק ממקומו בכח-איתנים, ואל מקומו עוד לא ישוב. קן-החיים הישן והתביב כבר יהיה נעזב לעולם. מנחם-מנדיל, טוביה ההולב, מושיל בן פייסי החזן - כלם נשאים לפנינו כמהול החיים. כלם עזבו את בית-הקברות היקר, ועיניהם למרחקים. כולם נדחפים בכח הזמן, שאין מעצור לו.

הפקחים טוענים: אין הוא עמקן. אין הוא מביש אל תהום הנפש של האדם. ומה בכך? אולי טוב לו, שאין הוא עוסק בפסיכולוגיה. כל הפסיכולוגים הם בעלי מרה-שחורה. הוא אינו עוסק בפסיכולוגיה, ועל כן הוא יודע לצחק עוד כמלוא סיו. הוא תומריסטן, והומור-פירושו לראות את שטח החיים. יש ניל לראות את החיים הרחבים, השוטפים ועוברים לפנינו, כשגל אחד מוחק את חברו, בולע את חברו. רק זה אינו מעביר את רוחנו, שמתגלה ואובר. סכנה לשהות על הדברים. אל נא תרבו להסתכל בהם. מהרו ועבורו! מהרו ועבורו! - מצוה לנו התומריסטן. כל שהיה יתירה נוזלת את חדות החיים. לו שהה ההומריסטן מעט יותר על הדברים המנוחכים, שוב לא היו אולי מנוחכים עוד...

ההומור מקיל מעלינו את כובד החיים. ההומור הוא פילוסופיה עממית, שנושלת מן הדברים את מרירותם, למען נוכל לשאת את משאם הרב. ההומור הוא השתתפות, כח משחרר. רק למי שלבו מלא אהבת העולם, ניתנה רשות ללגלג עליו. ההומריסטן הוא הסופר ההומאני ביותר, ועל כן יש אשר דוקא ה"לצים" הגדולים הם האנטיים

העכורים, עד אשר לא נספיק כמעט לתפוס את גוניהם הקבועים. היהודי של שלום-עליכם הולך ומשתנה לנגד עינינו מסש, פושט צורה ולובש צורה. הוא עזב את עצמו ושכ אל עצמו, אך מנוחה וקסאון עוד לא ידע. לא קם עוד אצלנו משורה, אשר ידע לצייד את כל מראות החאוס הזה של חיינו. כשלום-עליכם. לנגד עינינו עובר מחוה הרס. עוד בנין הדרות לפנינו ביסיו ועווו, והנה הגלים הבאים זה אחר זה להפילו. אפילו האדיליה של שלום-עליכם הסרה אותו הקפאון שבתאור החיים התכבים וצורותיהם הקבועות.

הוא אינו אוהב לעמד על מקום אחד. גבריו עושים את מעשיהם בלא הרף. עסקים טובים או רעים, מעשים של חכמה או של שטות-ורק לא לחשוב מחשבות הרבה. להפט בענינים של פסיכולוגיה - אין זה לא מטבע בריחותו ולא מטבע המשורר בעצמו. הוא אינו מסתובב סחורסחור להמעשים. החיים עצמם כולעים אותו במדה בוו. שאין לו פנאי לעסוק בפסיכולוגיה. וזהו מטבע של כל סופר עממי בעצם.

בתור אמן הוא מנשש כעור. אחר במקומו היה נידון לא פעם בריסוק אברים. וגם הוא אמנם נכשל לעתים קרובות; ביהוד ברומנים הגדולים. הרומן הריהו כסבעו יצירה בלתי-עממית. בו דרושה גם אמת-הבנין וגם קונצפציה של מחשבה סקיפה ומאחדת; ביהוד - בנין. ולכך אין השפע הפרימיטיבי מספיק. אך גם כאן אין המחבר מפרפר ברשת יצירתו עד לאין מצא. קול החיים הרבים מצהיל את לבנו בקול צהלת מים מפכים. איז אנם עומד. אין התחכמות יתירה ותאורר מעמדים יתירים. החיים רודפים אחרינו ולא יתנו לעמד. רואים אנו את היהודי

כבר מהן. כל שורה וכל דף ביצירות שלום-עליכם הם ריצפטים מצוינים, רפואות ברוקות ומנטות מכל דבר-עצב ומרה-שהורה. מי שהוקף אותו סחד החיים, יכלט אל מקלטי ניל אלה, ושב ורפא לו. שני הכרכים החדשים האלה, שהוסיף לנו ברקוביץ על שלשת הקודמים, הם שני מקלטי אור חדשים בספרותנו העברית הצעירה, שספרי הפרוזה כל-כך טועטים בה. זהו רכוש. בתרנים העברי, שהיה מצוין גם בנסיונות ברקוביץ הראשונים, השכלול אינו סוסק. רוח החרות והבמחון הרב של בעל המקור כאילו נחה גם על המתרגם. הסנטף צרף מכל חומר זר וכבד, סכל „חסין נקשה. בנין הלשון נעטה עוד יותר קל ומהיר וטבעי. והדברים מאירים באמה כנתינתם ממקורם. ברכה תהי הדי, המכניסה לספרותנו את האוצר היקר הזה.

הסנטימנליים ביותר. אותו האיש, האורב לנו תמיד וכל שעות שלנו ותנועה מנחכת הם מרף לשניו החדות - הוא הוא הנד לנו ביותר. הוא, שרואה את כל הנחוק שבדברים; מתפעל בכל-זאת מחזיונות העצב שבהיים ושופך ים של רהמים על יצוריו העלובים. האין זה משום שדוקא מי שרואה את אפסות הדברים, מתמלא רהמים ואינו מוכיח? האין זה משום שהצחוק כשהוא לעצמו ממרק את כל המא ואת כל רע? סכיון שצחקנו, כבר סלחנו. רק מי שנוטר איבה, אינו צוחק. הזהרו מן האנשים, שאינם יודעים לצהוק במלא פיהם!

משלום-עליכם לא היינו נוהרים. את כל מעוקל ואת כל מעות בני היינו מגלים לפניו בחפץ-לב. על שעותנו אנו היינו צוחקים ועל עקמומיתנו אנו- ושוב לא היו עוד מטילות אימה, כאילו נתרפאנו

.II

ספרות לילדים.

(הוצאת „ספרי, אודיסא).

בשנים האחרונות, אנו מוכרחים, לצערנו למרות הפצנו לקדם בברכה את כל מה שהאיר מעט את הלב בימי האפלה, לעבור כאן, מחוסר מקום זמן, בשתיקה. אין זאת הוצאה אמנותית - את זה אני אנוס להקדים ולהודיע. השאלה החשובה והקשה על דבר שירה לילדים, שמתחבטים בה כל-כך בשנים האחרונות, ולא רק אצלנו - לא תמצא כאן סתרונים. הפרובלימה כאן, יותר משהיא אמנותית, היא חנוכית, יותר נכון - שמושית. אין שואלים כאן, כיצד למצוא את הדרך ללב התינוקות באמצעי-שירה מתאימים.

ההוצאה הצנועה הזאת, שנוסדה על-ידי מורים עבריים בשעת חירום, כבר נתנה לנו, למרות כל המעצורים הרבים, שפונשת על דרכה עכשיו הוצאת ספר עברי - כעשרים ספרים קטנים, מנוקדים ומצוירים. עשרת הספרים הראשונים יצאו במשך חדשים אחדים במהדורה שניה, ודורשי הספרים האלה הולכים ומתרבים מיום ליום. אין זאת כי מלאה ההוצאה הקטנה תפקיד חשוב בספרותנו ההנוכית, וכדאי להקדיש לה ביהוד דברים אחדים, אף כי על כמה ספרים חשובים לאין ערוך ממנה מצדם הספרותי, שיצאו